

גוט שבת Gut Sábész

19. évfolyam 47. szám • Ára: 330 HUF • ב"ה

KIADJA: CHABAD-LUBAVICS ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

Gyertyagyújtás Budapesten: 19:19 • ג' אלול תשע"ז • 2017. 8. 25. • פרשת שופטים • Szombat kimenetele: 20:25

Honnan kapták nevüket a zsidó naptár hónapjai?

Elérkezett a zsidó év utolsó hónapja, elul. Legalábbis a napjainkban használt zsidó naptár ezt a hónapot tekinti utolsóának, és az új évet a következő hónaptól, tisritől számítja. A Tóra azonban tisri hónapra a hetedikként hivatkozik, elsőnek az egyiptomi kivonulás havát, niszánt tekinti.

A napok, hetek és hónapok változásának rendkívüli jelentősége van a zsidó vallásban. A zsidó naptár a Hold járásán alapszik: a hónapok az újholddal kezdődnek, amikor a Hold sarlója a legkeskenyebb, és egy teljes holdciklusig tartanak, ami 29,5 napot jelent. Mivel azonban a holdév rövidebb, mint a napév, a pusztán Hold alapú naptár használata azt eredményezné, hogy néhány év alatt a nyári ünnepek télre, a téliek nyárra csúsznának. Ezért időnként

(pontosabban 19 évenként hét alkalommal, vagyis 2-3 évente) beillesztenek egy plusz hónapot, a második ádárt, hogy ezzel korrigálják a csúszást.

Egészen a babilóniai-fogságig mindössze négy hónapnak volt külön elnevezése. Ezek az *áviv* (ma niszán), *ziv* (ma ijár), *ejtánim* (ma tisri) és *bul* (ma chesván). Sokszor azonban a többi hónaphoz hasonlóan ezekre is csak a sorszámukkal utaltak. A ma is használt hónapneveket a jeruzsálemi Talmudban találjuk először (Ros Hásáná 1:2.) A lubavicsi Rebbe szerint Babilóniából visszatérő őseink csak a hónapok nevének koncepcióját hozták magukkal (más vélemények szerint maguk az elnevezések is a babilóniai nyelvből származnak). Mi oka volt ennek a névváltoztatásnak?

A középkori bölcs, Nachmanidész szerint ez Jirmijáhu próféciájával áll kapcsolatban: „Azért íme napok jönnek, úgymond az Örökkévaló, és nem mondják többé [azok, akik esküdni akarnak]: él az Örökkévaló, aki fölhozta Izrael fiait Egyiptom országából, hanem: él az Örökkévaló, aki fölhozta Izrael fiait az észak országából [Babilóniából]...” Tehát mivel eredetileg a hónapokat az egyiptomi kivonulás idejétől számozták, így amikor egy-egy hónapot említett valaki, egyben megemlékezett a rabszolgaságból való megszabadulásra is, ami egy tórai parancsot. Azzal, hogy a Babilóniából hozott nevekkal nevezzük az év hónapjait arra emlékszünk, hogy az Örökkévaló másodsor is megszabadított bennünket a rabságból.

Újra sábaton Ráckeven!

Már lehet jelentkezni a következő Duna-parti hétvégére, melynek témája: Lenni vagy nem lenni – A létezés nagy kérdései

Időpont: november 3-5.

További információ és jelentkezés: **061 268-0183;**
posta@zsido.com

Zsidó iskola a belvárosban

A Bét Menáchem Héber–Magyar Kéttannyelvű Általános Iskola, Óvoda, Bölcsőde Budapest belvárosában található, államilag akkreditált intézmény, mely a gyermekeket vallásgyakorlati háttérüktől függetlenül fogadja. Családi légkörben, szeretetteljes, biztonságos, modern környezetben történik a nevelő-oktató munka.

Legyen ön is CEDEK-önkéntes!

Sokan szeretnének önkéntesként segíteni valamilyen cél elérésében, de nem tudják, hogy kezdjenek hozzá. A CEDEK-ben mindenki találhat magának feladatot. A tevékeny szolidaritás rászoruló embertársaink iránt addig nem tapasztalt energiákat szabadíthat fel mindkét félben, amely nagyban hozzájárulhat a szegénység és a kirekesztődés csökkentéséhez és elősegíti a társadalmi beilleszkedés folyamatát.

A segítségnyújtás meg tapasztalható eredményei pedig biztos, hogy mindenki számára életre szóló élményeket nyújtanak.

Szeptembertől indul ismét ételosztási akciónk. Ide és a folyamatos önkéntes munkákra is várjuk jelentkezéseket!

Regisztráció:

www.cedek.hu/onkentesseg

ZSIDÓ HÓNAP	GERGELY NAPTÁR SZERINTI HÓNAP	ÜNNEP EBBEN A HÓNAPBAN
Niszán	Március-április	Peszách
Ijár	Április-május	Peszách Sáni / Lág BáOmer
Sziván	Május-június	Sávuot
Támuz	Június-július	Támuz 17. böjtnap
Menáchem Áv	Július-augusztus	Tisá BöÁv böjtnap
Elul	Augusztus-szeptember	
Tisri	Szeptember-október	Nagyünnepek (Ros Hásáná és Jom Kipur), Szukkot, Smini Áceret, Szimchát Torá, Gedáljá böjtje
Chesván	Október-november	
Kiszlév	November-december	Chánuká
Tévét	December-január	Tévét 10. böjtnap
Svát	Január-február	Tu BiSvát
Ádár	Február-március	Purim

Hetiszakasz

A háború szabályai

Szakaszunk – *Softim* (5Mózes 16:18–21:9.) – a közigazgatási adminisztráció (bírótság, rendőrség) szükségességének leírásával kezdődik, majd a királyválasztás módját írja elő, ha a nép királyt akar, a környező népek mintájára. Mózes megismételt itt egy sor tilalmat, amit

már ismerünk a Tóra előző könyveiből, majd a menedékvárosok kijelöléséről értekezik, és azok működési szabályait ismerteti. A szakasz vége felé a hadviselés zsidó módozatait (felhívás a békére) és a hadkötelesek felmentési lehetőségeit ismerteti velünk az Írás.

Zsidó híradó

Több ezren követik online a ZsTSz előadásait

Elindult a Zsidó Tudományok Szabadegyetemének idei nyári intenzív kurzusa, a Judaizmus Gyorstalpaló. A kéthetes kurzuson a hallgatók minden nap más témába nyerhetnek betekintést, így kapva átfogó képet a zsidóság különböző tárgyköréről, mint például a zsidó jog, a szexualitás vagy Izrael és az antiszemitizmus. Az előadásokat külső helyszínekre szervezett látogatások színesítik, így például Oberlander Batsheva rebbecen vezetésével megtekinthetjük a budapesti rituális fürdőt is a résztvevők.

Az augusztus 20-án induló programon mintegy 30 fő kezdte meg tanulmányait, ezen felül pedig vannak, akik csak egy-egy előadásra csatlakoznak a kurzushoz. Az intenzív tanfolyam szeptember 1-ig tart, ez idő alatt a résztvevők egyebek mellett a héber olvasás alapjait is elsajátítják.

Az idei év újítása, hogy egyes előadásokat élőben követhetünk a zsidó.com facebook oldalán, így a Föld bármely pontjáról be lehet kapcsolódni a tanulásba – tudtuk meg Cseh Viktortól, aki a program koordinátora és egyben egyik előadója is. A közösségi médiumon az EMIH és a magyar Chábád mozgalom oldala hetente több, mint 30 ezer embert ér el. Az élő közvetítések rögtön nagy népszerűsége tettek szert. A előadások folyamatosan elérhetőek, így a nézők száma is egyre emelkedett. Van olyan rész, melyet lapzártánkig 5000-en követtek.

Kit nevezünk profétának?

Eheti szakaszunkban olvashatunk Isten ígéretéről, miszerint a zsidó nép életét időről-időre proféták fogják segíteni.

Profétát közepedből, testvéreid közül, mint én vagyok, olyant támaszt majd neked az Örökkévaló, a te Istened, őrá hallgassatok. (5Mózes18:15.)

A proféta egy olyan személy, aki közvetlenül Istentől kap üzenetet, hogy azt továbbítsa a többi ember számára. Létezésük a jiddiskájt egyik központi elemét képezi, nem véletlenül Maimonidész tizenhárom hittétele közül is ez az egyik.

A proféták tevékenysége az egész Biblián átível. Szerepük, hogy a zsidó nép történelme folyamán bizonyos javításokat, változtatásokat eszközöljenek, mikor azt Isten szükségesnek látja. Rajtuk keresztül Isten mindig valami fontosat közölt választott népével. Valami olyat, aminek tudása a nép további élete szempontjából sorsdöntő, történelemformáló jelentőséggel bírt.

Bár a proféták korszaka több mint 2300 évvel ezelőtt, azaz az első Szentély pusztulása után véget ért, továbbra is a zsidó

hit egyik alappillére, hogy Isten proféciákon keresztül kommunikál az emberekkel. Ennek egyik kevésbé ismert formája, a *ruáh ha kodes*, ami a cádikok, és a cádikák, azaz az igaz férfiak és nők tulajdonsága. A hagyomány szerint az egyik legnagyobb proféta, Elijáhu sose halt meg, s ő lesz a hírnöke a Messiás eljövételének.

A Messiás maga is proféta, s mikor ő eljön, a világba visszatérnek a proféciák, amint azt Joel könyvében is olvashatjuk: „Lészen pedig ez után: kiöntöm szellememet minden halandóra, és majd profétáknak a fiatalok és leányaitok; véneitek álmokat álmodnak – ifjaitok látomásokat látnak. Még a szolgálókra és szolgálókra is ama napokban kiöntöm szellememet.” (Joel 3:1-2.)

Ebben a reményben erősítenek meg Maimonidész sorai is bennünket, melyek egy, a jemeni zsidóknak írt levelében idézik fel a tradíciót: „Röviddel a Messiás korszaka előtt, a profécia visszaköltözik a zsidó néphez.”

Kovács Kristóf rabbinövendék cikke Mendy Hecht rabbi írása nyomán

Imaidők a következő hétre:

Talmud Egylet – Sász Chevra Zsinagóga (VI., Vasvári Pál u. 5.)

Vasárnap-péntek: 8:00: Reggeli ima

Vasárnap-csütörtök: 19:15: Délutáni-esti ima (a Keren Or-ban, Károlyi krt. 20.)

Péntek: 18:00: **A hosszú élet titka a Kabbala szerint** (Oberlander Báruch előadása);

19:00: *Minchá* délutáni ima, *Kábálát Sábát*, majd *Kidus* és vacsora

Szombat: 8:45: Hetiszakasz-tanulás, 9:15: Reggeli ima, majd *Kidus*

18:55: Délutáni ima, majd *szeudá slisit*

Óbudai Zsinagóga (III., Lajos utca 163.)

Hétfő-péntek (munkanapokon): 6:30: Reggeli ima

Péntek: 19:00: Tanulás,

19:30: *Kábálát Sábát*, majd *Kidus*

Szombat: 9:15: Hetiszakasz a kabbala tükrében

10:00: Reggeli ima, majd *Kidus*

Velem és a Rebbével történt

Hogyan neveltette meg a Rebbe az anyámat?

Bronxban nőttem fel, egy valóságos családban. Habár szüleim egyik haszid csoporthoz sem kötődtek, a helyi zsidó általános iskolába küldtek tanulni, amit a Chábád működtetett.

Nem sokkal ez után iskolát váltottam és a brooklyni Chábád jesivába iratkoztam át. Ekkoriban az volt a szokás, hogy a jesiva tanulói születésnapjukon személyes meghallgatásra mentek a Rebbéhez. Emlékszem, hogy egyszer egy vétkemről számoltam be a Rebbének. Yoel Kahan rabbi, a jesivabeli mentorom mondta: „Bármit elmondhatsz a Rebbének. Ha valami rosszat tettél, mondd el neki, és ő majd tanácsot ad, miként hozhatod azt helyre. Kérj tőle tanácsot, és ő segíteni fog.”

Így is tettem, és a Rebbe válassza megmutatta az emberi oldalát. Annyira könyörületes volt. Nem mondta ki, hogy „Ez semmiség, ne aggódj ezen”, de nagyon elfogadó volt. Csak egy naiv gyerek voltam, és pont erre volt szükségem. Személyes kapcsolódást éreztem vele abban a pár másodpercben – tudtam, hogy tökéletesen megért.

A Rebbe tudta, hogy mit szeretnék hallani, és a megerősítése, kedvessége akkor nekem a világot jelentette. Az összes bajom feltártam előtte – amik mostani szemmel visszanezve nem voltak komolyak, de akkor nagyon fontosak voltak számomra.

A Rebbének megvolt az a képessége, hogy pont annak látott engem, mint ami valóban voltam adott életkorban – mindezt rengeteg empátiával – és bárki ment hozzá, őket is mindig annak látta, akik adott élethelyzetben valóban voltak.

Mire bár micva korba léptem, elhatároztam, hogy minden Chábád szokást tartani fogok. Terveztem, hogy elkezdlek Chábád tfilint rakni, és a nuszách Ari imakönyvből imádkozni.

Épp a bár micvám előtt volt a születésnapjaim audienciám a Rebbével, így a felkészülésemről kérdezett. Mondtam,

hogy tanultam, hogy kell a heti Tórai szakaszt és a haftaráját leolvasnom, valamint, hogy készültem egy Talmudi pilpullal is.

„És mi van a májmárral – a haszid diskurzussal?“, kérdezte a Rebbe.

Nem tudtam mit mondjak. Azt gondoltam magamban, „Milyen májmár, egy májmárt sem ismerek. Nem tudtam, hogy

kell mennem. Elvégre az volt az amerikai álom.

A szüleim felől jövő nyomás hatására jelentkeztem a Brooklyn College-re, és kitöltöttem a tesztet az állami ösztöndíjra, amit el is nyertem. De nem akartam menni. Kétségbeesetten próbáltam a Rebbétől találkozót kérni, hogy győzze meg szüleimet, mi a helyes út számomra. De azt a vá-

Chaim Citron rabbi a Los Angeles-i Ohr Elchonon Chabad jesiva előadója és a környékbeli Ahavas Yisroel nevű közösség rabbija. Az interjút 2011 szeptemberében adta az otthonában.

Chábád szokás egy májmárral is készülni, ezt senki sem mondta nekem.

Mintha a gondolataimban olvasott volna, a Rebbe azt mondta, „Nos, ha nem tanultál májmárt, az is jó, szerzel egy másolatot, és azt olvasod fel a bármicvád napján.”

Most meg azon gondolkodtam: „Hol olvassam fel? Ki értené meg egy haszid diskurzust a bronxi Young Israel zsinagógában?”

A Rebbe megint csak úgy felelt mintha a gondolataimban olvasna, „Nem kell, hogy közönség előtt csináld, elég, ha egy barátodnak olvasod fel.” És ezt is tettem.

Mire tizenkettedik osztályba léptem, már teljesen lubavicsinek éreztem magam, és már jócskán elmerültem a haszid tanulmányokban is. Folytatni is akartam, de szüleim hajthatatlanok voltak, hogy főiskolára

laszt kaptam, hogy hat hónapot kell várnom, a Rebbe annyira elfoglalt. Végül írtam egy levelet a Rebbének, hogy milyen helyzetben vagyok. Röviddel ez után értesítettek, hogy az elfoglaltsága ellenére fogad minket a szüleimmel.

Édesanyám szókimondó ember volt. Azt mondta a Rebbének: „Őn is járt egyetemre, akkor csak helyénvalónak kell lennie.”

A Rebbe erre azt válaszolta: „Én akkor már jóval idősebb voltam, huszonhat éves. Az ő korában még legalább két évig jesivában kéne tanulnia.”

„De így el fogja veszteni az ösztöndíját”, érvelt tovább anyám.

Erre a Rebbe: „Ne aggódjon. Ha elveszti az ösztöndíjat, én fogom fizetni a tanulmányait, ha szükséges, ha még mindig akarja.”

Anyám vonakodva egyezett csak bele. És akkor, hirtelen a Rebbe azt mondta neki: „Szeretném, ha mosolyogna.”

Kérése annyira mulatságosan váratlan volt, hogy anyám sem tudta leplezni mosolyát. Majd a Rebbe azt mondta neki: „Most, hogy már mosolyog, elmehet. Azt szeretném, ha az emberek boldogan távoznának innen”

Ez a Rebbe részéről egy nagyon meleg, kedves gesztus volt.

Az igazat megvallva, anyám nem örült, hogy nem mentem főiskolára. De évekkel később, mikor látta, hogy főiskola nélkül is boldogulok, belátta, hogy az általam választott út volt a helyes.

Miután végeztem jesiva tanulmányaimmal, és megkaptam rabbi képesítésemet, tanár lettem. Seattle-ben tanítottam a Hebrew Academy-n, valamint én lettem a Berkeley Chábád központ oktatási igazgatója. Ezt követően jöttem Los Angelesbe, s a mai napig itt élek.

Hát így alakult az életem, s mindezt, amit eddig elértem a Rebbének köszönhetem.

Chaim Citron

Készült a lubavicsi Rebbe életét feldolgozó archívum videóinterjúja alapján.

Az archívum magyar nyelvű változata itt érhető el:

www.youtube.com/alubavicsirebbe

Napi bölcsesség

A messzeségből visszatérni

Az, aki a sötétségből tér vissza, magával kell hozza a sötétséget, hogy fénynyé alakítsa azt. Megszerzett tapasztalatát arra kell használnia, hogy megújuló és kiteljesedő erővel egyre magasabbra és magasabbra jusson. Ezért, az aki a messzeségből jön vissza, nagyobb, mint az, aki mindig közel volt. Nem az számít, hogy hol állunk, hanem, hogy milyen erővel mozgunk és milyen irányba.

Tzvi Freeman a lubavicsi Rebbe tanításai alapján

Kóser konyha

Borsos csirkemell- kockák zöldségsalátával gluténmentes

2 csirkemell
kis kockákra vágva
2 ek. olívaolaj
só és bors ízlés szerint
1 ek. olívaolaj
néhány karika póréhagyma

A salátához:
1 paradicsom
½ uborka
½ paprika
póréhagyma
1 ek. olívaolaj, bors

A csirkemellet néhány órával a felhasználás előtt bepácoljuk az olívaolajba, sóval és apróra vágott póréhagymával ízesítjük, és borssal bőségesen megszórjuk. Néhány órára hűtőbe tesszük, de szükség szerint egy fél óra pácolás után már használható. Egy serpenyőbe egy kanál olívaolajat öntünk, hozzáadjuk a csirkét, és nagy lángon, kevergetve főzni kezdjük. Mialatt a hús készül, a zöldségekből salátát készítünk, olajjal és borsal ízesítjük, alaposan összekeverjük. A hús mintegy 15 perc alatt fő át. Azonnal tároljuk.

A póréhagyma külső levelei alatt gyakran bújnak meg apró bogarak, ezért körültekintően kell eljárunk a felhasználás során. Alaposan vizsgáljuk meg a rétegek belső részét, és bő vízzel távolítsunk el minden bogarat és szennyeződést.

Kitüntették a mádi zsinagóga őrzőjét

Fehér Barnabást Köves Slomó, az EMIH vezető rabbija tüntette ki augusztus 17-én közel 50 éves önkéntes szolgálataért: ennyi ideje őrzi a mádi zsinagóga kulcsát és kalauzolja a világ minden pontjáról érkező érdeklődőket az idős úr.

Fehér Barnabás – vagy, ahogy az ismerősök hívják, Barna bácsi – Tállyán született, 1938-ban. Iskolái elvégzése után a Tokaj-hegyaljai Állami Gazdaság Borkombinát telepvezetőjeként dolgozott. Immár ötven éve mádi lakos, a rabbiház szomszédságában él egy közel 400 esztendő házában, amely egykor borbélyműhelynek adott otthont. A háború után elárvult, világszerte párját ritkító szépségű zsinagóga kulcsainak őrzését szívességből vállalta el évtizedekkel ezelőtt, hogy hétvégén, vagy a késői órákon érkező látogatók is bemelessenek az épületbe. A kulcsok őrzésén túl azonban arra is volt gondja,

hogy megismerje a zsinagóga és a mádi zsidóság történetét, hogy a turistákat szakavatottan tudja kalauzolni az épületben.

A gyönyörű, copfstílusú zsinagóga 1795-ban épült fel és több mint 150 éven keresztül szolgálta a mádi zsidókat. Építését két gazdag család, a Brener és a Teitelbaum testvérek finanszírozták, akik mint borkereskedők telepedtek le Mádon. Az ezredfordulóig úgy tűnt, hogy a zsinagóga sorsa a teljes pusztulás lesz, azonban szerencsére nem így történt. Sőt: a műemléki helyre-

állítás **Európa Nostra Díjat** kapott. Az imaterem előterében kis **helytörténeti kiállítást** találunk. Az egész világon mindössze néhány zsinagóga maradt meg ebből a korból, és közöttük a mádi talán a legszebb. Szerepel a **„Világ legszebb 100 zsinagógája”** című, Amerikában megjelentetett könyvben is.

2015-ben a zsinagógával egy telken álló, elhanyagolt rabbiház is megújult. Az épületben országos elismertséggel rendelkező jesiva működött valamikor: a 20. század elején tanulóinak száma meghaladta a százat is. Az innen kikerült diákok közül sokan kaptak meghívást nagy múltú hitközségek rabbi székeibe. Az épület ma Csodarabbik útja fogadó néven a Tokaj-Hegyalja zsidó emlékhelyek központja, melyben múzeum, interaktív kiállítótér, kulturális centrum, kutatószoba, szálláshely és információs központ működik.

A rabbi válaszol

Önálló személyiség-e a MI?

Tisztelt Rabbi!

Az volna a kérdésem, hogy a zsidóság foglalkozik-e a mesterséges intelligencia kérdésével és ha igen, milyen kérdések merülnek fel velük kapcsolatban.

Üdvözlettel: Gabi

Kedves Gabi!

A MI-vel kapcsolatban elsődleges kérdés, hogy van-e olyan határvonal, ahonnan a MI önálló személyiségnek tekinthető. A téma elsősorban a biotechnológia területeit érinti. Embernek számít-e a biotechnológia segítségével, fokozatosan mesterséges elemekre cserélt testrészekből felépülő ember? Ember-e az, aki eleve mesterséges módon lett összeállítva?

Érdekes módon, ugyan a kérdés csak a legutóbbi évtized szervátültetései és mesterséges megtermékenyítései, valamint a

klónozás megjelenése által vált gyakorlat-közelivé, mégis már sok száz évvel ezelőtt foglalkoztak vele a zsidó bölcsek.

Egy bizonyos zsidó hagyomány szerint a kabbala zsidó misztikus tanai révén, az *Alkotás könyvének* (Széfer Jecira) számmisztikái segítségével úgynevezett *gólemet* lehet létrehozni, amely az emberhez hasonlatos, sőt azt meghaladó képességekkel bír. A középkori *gólem*, tulajdonképpen a modernkori robot, amelyet a hagyomány szerint két középkori zsidó rabbi (Elijáhu Báál Sém, Chelm 1520–1583; Jehuda Löw, Prága 1520–1609) is létrehozott, több-kevesebb sikerrel.

A téma ezt követően erkölcsi vetületeiben is mélyen foglalkoztatta a rabbikat. Így a gólem személyiségi jogainak morális kérdéseiről bőven találunk filozófiai és vallásjogi irodalmat,

melyet lehet, hogy hamarosan gyakorlati szempontból is érdemes lesz elővonnunk. Szárit Krausz professzor napjainkban a MI egyik legelismertebb kutatója, a vallásos izraeli Bár Ilán egyetem professzora. Pár évvel ezelőtt egy interjúban azt nyilatkozta, hogy „sokkal inkább az embertől tart, aki a robotokat beprogramozza, mint magától a robottól, ugyanis a program határozza meg a MI lelkiismeretét”. A morális felügyeletet tehát elsősorban a MI-vel dolgozó ember biztosítja.

A Krausz professzor által vezetett – az EU által támogatott – kutatási programnak, az EU külön elvárása alapján, jelenleg is van „erkölcsi felügyelet” Juvál Scherlo rabbi vezetésével.

**Üdvözlettel:
Köves Slomó**

Gut Sábesz – megjelenik hetente

Kiadja a Chabad-Lubavics – Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület / Published weekly by Chabad-Lubavitch – The Jewish Heritage Center of Hungary
1052 Budapest, Károly körút 20.

Telefon: +36-1-268-0183
www.zsido.com / info@zsido.com
Felelős kiadó: **Oberlander Báruch rabbi**
Főszerkesztő: **Steiner Zsófia**

A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja el!

Munkatársak: **Golubovics Martina,**
Dénes Anna, Kovács Kristóf
Nyomdai előkészítés: **Juhász Valéria**
ISSN 1416-4604

